

3. Гейтс Б. Бизнес со скоростью мысли. М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. 480 с.

4. Гребеньков А.А. Современное состояние проблемы вредоносного программного обеспечения: основы компьютерной криминальной армалогии. Известия Юго-Западного государственного университета. 2014. № 6(57). С. 159-165.

5. Иванов О., Робертсон Э. Современные тенденции управления рисками в крупных компаниях. ЭТАП: экономическая теория, анализ, практика. 2012. № 1. С. 4-18

6. Защитить алгоритм: Что интересует хакеров, атакующих фондовый рынок. URL: <https://geektimes.ru/company/itinvest/blog/271262/>.

7. Матюшок В. Информатизация как стратегическое направление развития мировой экономики. Вестник РУДН. Серия «Экономика». 2002. № 1(8). С. 35-43.

8. Мельников Ю., Теренини А. Возможности нападения на информационные системы банка из Интернета и некоторые способы отражения этих атак. Банковские технологии. 2003. № 1.

9. Нашинець-Наумова А. Реалізація адміністративно-правових форм у сфері забезпечення інформаційної безпеки корпорації. Під-

приємництво, господарство і право. 2015. № 8. С. 46-48.

10. Разбор: могут ли хакеры на самом деле взломать биржу. URL: <https://habrahabr.ru/company/itinvest/blog/336028/>.

11. Скіцько В.І. Індустрія 4.0 як промислове виробництво майбутнього. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 5. С. 33-40.

12. Хакеры и биржи: как атакуют сферу финансов. URL: <https://habr.com/company/iticapital/blog/332080/>.

13. Can Recent Attacks Really Threaten Internet Availability? European Network and Information Security Agency. 2013. 12 Apr. URL: http://www.finanstilsynet.no/Global/Temasider/IT-tilsyn/Flash_Note_02-2013%5B1%5D.pdf.

14. Johnson C. Please Police Me. 12th Association of anti Virus Asia Researchers International Conference. URL: https://secure.eset.com/us/resources/whitepapers/Please_Police_Me.pdf.

15. Langner R. Stuxnet: Dissecting a Cyberwarfare Weapon. IEEE Security & Privacy. 2011. Vol. 9. № 3. P. 49-51.

16. Moore T., Clayton R., Anderson R. The Economics of Online Crime. The Journal of Economic Perspectives. 2009. Vol. 23. № 3. P. 3-20.

ІНСТИТУЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

INSTITUTIONAL ENVIRONMENT FUNCTIONING OF INTERNATIONAL FINANCIAL CENTERS

У статті розглянуто інституційне середовище функціонування міжнародних фінансових центрів. Запропоновано авторський підхід до сутності інституційного середовища міжнародних фінансових центрів, розглянуто його складники, функції, а також інституційне забезпечення міжнародних фінансових центрів.

Ключові слова: інституційне середовище, інституційне забезпечення, інституції, міжнародний фінансовий центр, банкострахування.

В статье рассмотрена институциональная среда функционирования международных финансовых центров. Предложен авторский подход к сущности институциональной среды международных финансовых центров, рассмотрены его

составляющие, функции, а также институциональное обеспечение международных финансовых центров.

Ключевые слова: институциональная среда, институциональное обеспечение, институты, международный финансовый центр, банкострахование.

In the article the institutional environment of the functioning of international financial centers is considered. The author's approach to the essence of the institutional environment of international financial centers is proposed, its components, functions, and institutional support of international financial centers are considered.

Key words: institutional environment, institutional support, institutions, international financial center, bank insurance.

УДК 339.926

Ліфанова М.І.

аспірант кафедри міжнародної економіки Тернопільський національний економічний університет

Постановка проблеми. Головний урок, який дала економіці практика формування нових ринкових відносин, полягає у тому, що чинник інституційного середовища є надзвичайно важливим. Його ігнорування істотно обмежує можливості науки у формуванні адекватних уявлень про економічну реальність.

Ринкові перетворення в українській економіці та її входження до світового економічного про-

стору надали нової якості й процесу розвитку вітчизняного фінансового сектору. За цих обставин його аналіз дає змогу сформулювати висновки про необхідність послідовної інституціоналізації цього сектору економіки [1, с. 92]. Величезну роль відіграє інституційне середовище, яке сприятиме ефективному функціонуванню міжнародних фінансових центрів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми інституційного складника фінансового розвитку не є новими для економічної науки. У вітчизняній і зарубіжній літературі існує велика кількість праць, присвячених дослідженню на зазначену тематику. Вагомий внесок у розвиток інституційних ідей зробили О. Вільямсон, Д. Норт, Е. Остром, Е. Фуруботн, Р. Ріхтер, В. Каспер, Дж. Кемпбелл, В. Сілін та ін.

Проблематика впливу інституційного середовища на функціонування міжнародних фінансових центрів розкрита в працях вітчизняних науковців: Ю. Коваленка, О. Войтика, О. Власюка, А. Мокія, В. Козирева, О. Гриценко, С. Єрохіна, О. Назарова, С. Степаненка, А. Ткача, В. Яворської та ін.

Однак попри посилену увагу наукової спільноти до інституційного середовища функціонування і розвитку міжнародних фінансових центрів методологічні аспекти інституційного забезпечення міжнародних фінансових центрів залишаються недостатньо відпрацьованими і вимагають додаткового обґрунтування.

Постановка завдання. Мета статті – висвітлити сутність інституційного середовища, запропонувати власний підхід до сутності інституційного середовища формування міжнародних фінансових центрів, його функцій, а також інституційного забезпечення міжнародних фінансових центрів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інституціональне середовище грає ключову роль у функціонуванні та розвитку національної економіки. Дослідження інституційного середовища в концепціях інституціоналістів розвиваються у кількох напрямках, що спричинило розшарування цієї школи на низку специфічних ідейних течій, насамперед на «старий» (традиційний) і «новий» інституціоналізм.

«Старий» інституціоналізм зосереджує увагу на соціально-психологічних проблемах особистості, суб'єкта господарювання у середовищі ринкової економіки (стереотипи свідомості та поведінки, повнота і неповнота інформації). Представники «нового» інституціоналізму вважають об'єктом свого дослідження інститути не тільки як культурні чи соціально-психологічні феномени, а як набір формальних і неформальних норм («правил гри»), що скеровують економічну поведінку індивіда та організації в умовах ринкового господарювання [1, с. 93].

Засновником «нового» інституціоналізму вважають американського вченого, лауреата Нобелівської премії (1993 р.) Дагласа Норта. Його визначення інститутів уже стало класичним: інститути – це правила, а організації – вже не інститути, а гравці [2, с. 33].

Одне з найбільш повних визначень інституцій дано англійським ученим Е. Остром: «Інституції можуть бути визначені як набори працюючих пра-

вил для визнання того, хто має приймати рішення в певних сферах, яких спільних правил слід дотримуватися, яким процедурам необхідно слідувати, яку інформацію слід або не слід продукувати, які остаточні наслідки матимуть для індивідів ті чи інші їхні дії... Усі правила містять приписи про те, що заборонено, що дозволено або як слід діяти. Працюючими правилами є реально діючі, за якими існує контроль і примус до їх дотримання, коли індивіди роблять вибір щодо своїх дій...» [3, с. 51].

Е. Фуруботн і Р. Ріхтер у праці «Інституції та економічна теорія. Внесок нової інституціональної теорії» (1998 р.) під інституціями так само розуміють набір формальних та неформальних правил, а також спонукальних заходів до їх дотримання [4, с. 6].

В.В. Сілін розглядає інституційне середовище як окремий інститут більш високого порядку, ніж інститути, що його утворюють, та який має конкретну ціль свого функціонування. Такий підхід, очевидно, виходить із того, що всі формальні інститути поділяються на правила нижчого порядку та вищого порядку [5, с. 44].

В. Каспер, автор монографії «Інституційна економіка: соціальний порядок і громадська політика», зазначає: «Інституції – правила взаємодії людей, які за можливості обмежують опортуністичну і безладну індивідуальну поведінку, таким чином, роблячи її більш передбачуваною і тим самим полегшуючи поділ праці і створення багатства». Терміни «інституція» і «правило» використовуються у цій роботі як взаємозамінні [6, с. 30].

Дж. Кемпбелл у монографії «Інституційна зміна і глобалізація» (2004 р.) дає таке визначення основоположної категорії інституційної теорії: «Інституції є фундаментом суспільного життя. Вони складаються з формальних і неформальних правил, механізмів спостереження (monitoring) і примусу (enforcement) до їх дотримання, а також систем значень, що визначають контекст, у межах якого індивіди, корпорації, профспілки, національні держави та інші організації діють і взаємодіють один з одним. Інституції є регуляторами, породженими боротьбою й угодами (домовленостями)» [7, с. 1].

Інший підхід знаходимо у О. Вільямсона, який запропонував трирівневу модель дослідження, де перший рівень представлено індивідами (економічними агентами), а другий – інституційними узгодженнями (договорами між суб'єктами господарювання, які визначають способи кооперації і конкуренції), інституційне середовище виступає як третій рівень, що взаємодіє з першими двома [8, с. 37].

Інституційне середовище формують формальні та неформальні інститути. Формальні інститути ефективно діють у формі конкретних установ та організацій. Неформальні інститути функціонують у формі усних домовленостей для досягнення своїх цілей.

У взаємодії формальних та неформальних інститутів визначальне місце повинно відводитися державі, завданням якої має стати оптимальне їх поєднання для ефективного функціонування та розвитку [9, с. 2].

Разом із тим формування та розвиток міжнародних фінансових центрів відбувається у певному інституційному середовищі, яке являє собою сукупність певних інституцій та важелів, які мають організаційно-економічний характер та забезпечують дієвість такої діяльності.

Інституційне середовище міжнародних фінансових центрів формується під дією чинників, які носять національний та глобальний характер, постійні (впливають на еволюцію, формування

та розвиток МФЦ) та тимчасові (не впливають на виникнення та взаємовідносини між МФЦ).

Схематично інституційне середовище МФЦ представлено на рис. 1.

На нашу думку, інституційне середовище поділяється на формальні та неформальні інститути. Своєю чергою, формальні інститути ми поділяємо на політичні та економічні підінститути (правила).

Пропонуючи неформальні норми, політичні й економічні правила у складі інституційного середовища, ми дещо відхилилися від загальноприйнятого підходу. Неформальні норми мають давнє історичне походження, і в підсумку вони формують формальні правила функціонування міжнародних фінансових центрів.

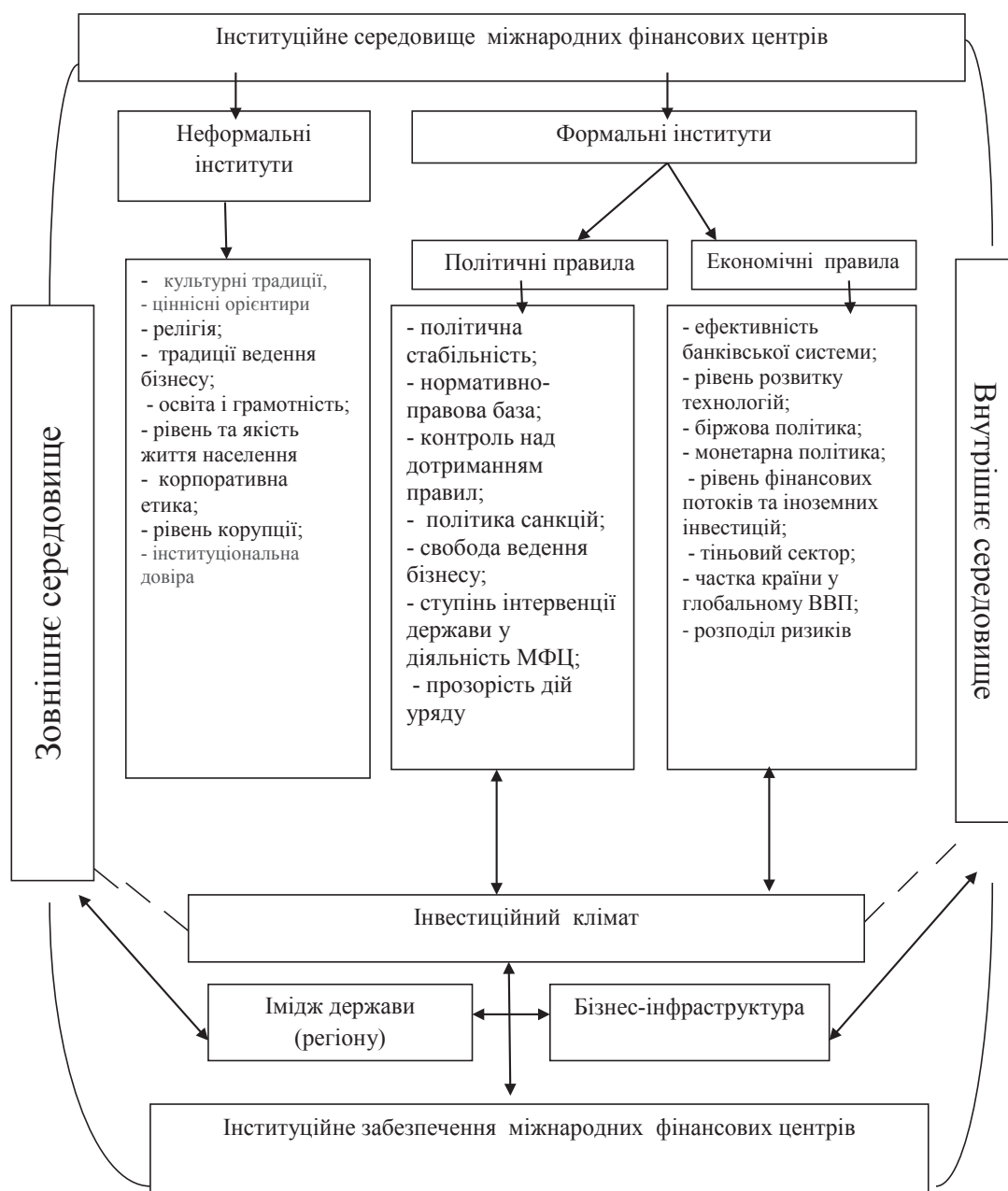

Рис. 1. Складники інституційного середовища МФЦ

Джерело: складено автором

З одного боку, політичні правила встановлюють ієрархічну структуру та механізм прийняття рішень щодо функціонування міжнародних фінансових центрів, базуються на взаємному дотриманні зобов'язань між державою та фінансовими інститутами, а з іншого – економічні правила визначають форми організації і функціонування фінансових інститутів, у рамках яких фінансові установи укладають інституційні угоди і приймають рішення про використання грошових ресурсів.

Структуризація інституційного середовища міжнародних фінансових центрів може бути реалізована за двома ознаками:

- просторовою;
- функціональною.

Згідно з просторовою ознакою, ми виділяємо такі інституційні середовища, у яких розгортається діяльність міжнародних фінансових центрів (рис. 2).

– глобальне інституційне середовище, що визначає процеси у світовій фінансовій сфері;

– макроінституційне, що характеризується процесами на рівні національної економіки (нормативно-правова база, національні та звичаї й ментальність, організаційні структури інституцій, які забезпечують реалізацію інституційних чинників в економіці країни);

– мікроінституційне – діяльність міжнародних фінансових центрів та їх взаємозв'язок (система контрактних відносин, рейтингові агентства, освіта у фінансових корпораціях, розпорядок дня, режим праці і відпочинку);

– наноінституційне – прийняття рішень окремими клієнтами фінансових інститутів МФЦ.

За функціональною ознакою інституційне середовище МФЦ поділяється на:

- зовнішнє середовище;
- внутрішнє середовище.

Зовнішнє середовище включає у себе ступінь інтегрованості фінансового центру в світовий фінансовий простір, інституційні бар'єри, фінансові інновації, цінність нових інституцій із погляду фінансових інтересів тощо. До внутрішнього середовища ми віднесли ступінь активності фінансових інституцій МФЦ, їхній вплив на групові інтереси, фінансові стратегії, ступінь відповідальності кожної інституції тощо.

Оскільки всі ці інституції мають функціональні відмінності у впливі на діяльність МФЦ (кожен центр має свої інституції), кожна з них представлена власною системою інституцій, яка є підсистемою загального інституційного середовища МФЦ [9, с. 4].

Найважливішими інституціями, що формують зовнішнє інституційне середовище міжнародного фінансового центру в сучасних умовах, є:

- інституція права;
- інституція фінансового ринку;
- інституція освіти;
- інституція суспільного вибору.

Найбільш повно сутність інституційного середовища міжнародних фінансових центрів розкривається у виконуваних ним функціях:

– регулюючій – забезпечення сталого функціонування міжнародних фінансових центрів через розроблення нормативно-правової бази, що регламентує діяльність банків, фондових бірж, страхових компаній, торгово-промислових палат, фінансових корпорацій, установлення вимог і обмежень щодо їхньої діяльності, надання рекомендацій;

– регламентуючій – формування організаційної структури управління МФЦ, делегування повноважень певним категоріям працівників і визначення орієнтирів їхньої діяльності;

– захисній – забезпечення безпеки діяльності МФЦ та захист інтересів інвесторів.

Наведені функції безпосередньо пов'язані з інституційним забезпеченням міжнародних фінансових центрів. Перш ніж перейти до складників інституційного забезпечення, дамо визначення цій дефініції.

Інституційне забезпечення міжнародних фінансових центрів – це сукупність державних і приватних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних та економічних умов, необхідних для МФЦ.

Рис. 2. Просторове інституційне середовище МФЦ

Джерело: складено автором

Основними складниками інституційного забезпечення міжнародних фінансових центрів є:

– нормативно-правова база (нормативні акти країни базування, стратегії та концепції розвитку, статuti фінансових корпорацій, правові акти, які регламентують діяльність фінансових інститутів МФЦ);

– суб'єкти формування та функціонування фінансових центрів;

– інструментарій, який використовується МФЦ для впливу на глобальну економіку (фондові індекси, валютні інтервенції, потоки капіталу, конкурентні девальвації тощо).

Зупинімося докладніше на другому складнику інституційного забезпечення МФЦ – суб'єктах (рис. 3).

Метою будь-якого фінансового центру є керування фінансовими потоками. Вони є центрами зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні й фінансові операції, угоди із цінними паперами, дорогоцінними металами, деривативами [10, с. 75]. На нашу думку, вирішальну роль у розвитку міжнародних фінансових центрів відіграли процеси інтеграції та консолідації на фінансових ринках та поява інтегрованих фінансових посередників. Фінансові посередники становлять інституційну основу фінансових центрів.

Ключове місце у цій системі займають комерційні банки, біржі, банкострахування. Перевага останнього в тому, що воно може запропонувати своїм клієнтам повний пакет фінансових послуг, який охоплює як основні банківські, так і страхові послуги.

Банки й страхові компанії, що належать до таких груп, розв'язують проблеми з капіталізацією за рахунок перерозподілу коштів усередині групи. Банківські послуги та послуги зі страхування чудово доповнюють один одного в пропонуваному єдиному продуктовому ряді, тобто клієнтові пропонують усі види фінансових послуг в одному місці. Сьогодні банки контролюють від 20% до 40% страхового ринку в Європейському Союзі (у США – 1%). Великими банкостраховими групами є: The Bank of Tokyo-Mitsubishi Ltd., Credit Agricole Indosuez, The Dai-Ichi Kangyo Bank Limited, Fortis Group, MeritaNordbanken, ING Barings, Lloyds TSB, Den Danske Bank, шведський SEB Banken. Банк Lloyds

TSB, як видно з його назви, належить до страхового конгломерату Ллойда [10, с. 76].

Найбільшою банкостраховою групою у США є Citi Group на чолі із Citibank, яка створена в 2013 р. в результаті злиття Citibank та фінансового холдингу Travelers Group. Страховий підрозділ Travelers-Primerica Financial Services є найбільшим продавцем страхових полісів у США з обсягом продажів 52,6 млрд. дол. тільки за 2013 р. Такі групи створюють навколо себе сприятливе бізнес-середовище та утворюють так звані «фінансові центри» [10, с. 76].

Основним ядром міжнародних фінансових центрів є фондові біржі. За офіційними даними, станом на 01.01.2017 у світі існувала 241 фондова біржа. Основну увагу концентрують фондові біржі – члени Світової федерації фондових бірж (World Federation of Exchanges – WFE). Так, на кінець 2016 р. WFE об'єднувала 57 фондових бірж – прямих членів федерації, 17 афілійованих учасників (у т. ч. Українську біржу) та 29 членів-кореспондентів [11, с. 554].

Десятка лідерів за рівнем капіталізації бірж світу залишається незмінною протягом останніх років. Рейтинг найбільш популярних світових фондових бірж, а також рівень їх капіталізації у 2016-2017 рр. наведено в табл. 1.

Оцінка сучасного стану світового біржового фондового ринку вказує на незначне падіння вартості торгів за останні три роки. Зокрема, у 2015 р. зафіксовано найбільші вартісні показники обсягів торгівлі на світових фондових біржах – 114 трлн. дол. США. У 2016 р. обсяги торгів знизилися на 26,9%.

Окрім того, статистичні дані Світової федерації бірж свідчать, що в I півріччі 2017 р. обсяги торгів

Рис. 3. Суб'єкти міжнародного фінансового центру

Джерело: складено автором

ТОП-10 найбільших за капіталізацією ринку акцій бірж світу

№	Назва біржі	2016 р.		2017 р.		Приріст капіталізації ринку акцій, %
		Млрд. дол. США	Частка у світовій капіталізації, %	Млрд. дол. США	Частка у світовій капіталізації, %	
1	NYSE Euronext (США)	11796	24,9	14086	25,8	19,4
2	NASDAQ OMX (США)	3845	8,1	4582	8,4	19,2
3	Токійська фондова біржа (Японія)	3325	7,0	3479	6,4	4,6
4	Лондонська фондова біржа (Великобританія)	3266	6,9	3397	6,2	4
5	NYSE (США)	2447	5,2	2832	5,2	15,7
7	Гонконгська фондова біржа (Гонконг)	2258	4,8	2832	5,2	25,4
6	Фондова біржа Шанхаю (Китай)	2357	5,0	2547	4,7	8,1
8	TSX Group (Канада)	1912	4,0	2059	3,8	7,7
9	Deutsche Borse (Німеччина)	1185	2,5	1486	2,7	25,4
10	Australian SE	1198	2,5	1387	2,5	15,8
-	Усього по світу	47401	100	54570	100	15,1

Джерело: складено автором на основі даних [13]

гівлі скоротилися порівняно з 2016 р. на 9% [13]. Передусім це призвело до скорочення показників в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні на 47,2% (30,8 трлн. дол. США).

В останнє десятиліття Азіатсько-Тихоокеанський регіон став вагомим на світовому біржовому фондовому ринку (35%). Він охоплює 21 фондову біржу, серед яких найбільшими за обсягами торгівлі є китайські фондові біржі, Корейська біржа, Національна фондова біржа Індії, Японська біржова група [12, с. 87].

Ключовими чинниками зниження вартості біржової торгівлі на фондових біржах Азіатсько-Тихоокеанського регіону в 2016 р. стали: зниження обсягів торгівлі на китайських біржах; стурбованість інвесторів щодо можливості збільшення процентної ставки у США; невизначеність майбутньої торговельної політики зі США; інші політичні та економічні події в регіоні.

Фінансові інститути МФЦ займаються також керуванням міжнародної заборгованості та реструктуризують міжнародні борги так, щоб забезпечити перспективи майбутніх платежів, а також надходження максимально можливого обсягу поточних платежів. МФЦ, концентруючи кошти, спрямовують їх у периферійні країни, які все більше залежать від надходження нових позик та іноземних інвестицій. Національні регулюючі органи виробляють узгоджені заходи для впливу на поточну ситуацію і координують діяльність щодо формування нового світового фінансового порядку. Нині їхні зусилля зосереджені на створенні нової системи управління та контролю, у т. ч. на підготовці відповідної законодавчої бази, уніфікації системи звітності й аудиту, забезпеченні її прозорості та доступності.

Висновки з проведеного дослідження. Наприкінці відзначимо, що міжнародні фінансові

центри відіграють вирішальну роль у фінансовій системі світу, визначаючи напрями її розвитку та слугуючи яскравим індикатором її стану. Збільшенню фінансових потоків сприяли активний розвиток інтегрованих фінансових посередників та виникнення перших транснаціональних корпорацій. Дослідження підтверджує тезу стосовно появи МФЦ через об'єктивну необхідність для функціонування потужних фінансових конгломератів і транснаціональних корпорацій.

Ключовим критерієм розвиненості міжнародних фінансових центрів є стабільність інституційного регулювання, тобто спроможність виконувати функції регулювання впродовж тривалого часу. Сьогодні потрібно зважати і на фінансову глобалізацію, яка дає новий поштовх розвитку міжнародних фінансових центрів, призводить до формування нового світового порядку і його інституційних інновацій. Від того, яким буде інституційне середовище та забезпечення МФЦ, залежатимуть швидкість інтеграції економіки країни до світового економічного простору та ефективність реформ у цілому.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Коваленко Ю.М. Сутність інституційного середовища фінансового сектора економіки. Економічний вісник Донбасу. 2011. № 1(23). С. 92-97.
2. Войтик О.Є. Інституційне забезпечення державного управління регіональним розвитком. Теорія та практика державного управління. 2016. № 1(52). С. 1-8.
3. Норт Д. Інституції, інституційна зміна та функціонування економіки; пер. з англ. І. Дзюб. К.: Основи, 2000. 198 с.
4. Ostrom E. Governing the Commons: The Evolution of Institutions for Collective Action. Cambridge: Cambridge University Press, 1990. P. 51.
5. Furubotn E.G., Richter R. Institutions and Economic Theory. The Contribution of the New

Institutional Economics. Michigan: The University of Michigan Press, 1998. P. 6.

6. Силин В.В., Улицкая Н.М. Институциональная экономика. М.: Московская академия рынка труда и информационных технологий, 2012. 82 с.

7. Kasper W. Institutional economics: social order and public policy. Bodmin, Cornwall, 1999. P. 30.

8. Campbell J.L. Institutional Change and Globalization. Princeton and Oxford: Princeton University Press, 2004. P. 1.

9. Williamson O. The Evolving Science of Organization. Journal of Institutional and Theoretical Economics. 1993. vol. 149. № 1. P. 36-63.

10. Козирев В. Влияние финансовых конгломератов на развитие международных финансовых центров. Украинська наука: минуле, сучасне, майбутнє. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 74-83.

11. Назарова О.Ю. Сучасні тенденції розвитку біржової діяльності. Молодий вчений. 2017. № 9(49). С. 554-557.

12. Яворська В.О. Аналітична оцінка стану світового біржового фондового ринку. Інфраструктура ринку. 2017. Вип. 10. С. 86-91.

13. World federation of exchanges publishes 2016 market highlights. URL: <http://www.world-exchanges.org>.

ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ В ГЛОБАЛЬНОМ НАУЧНО-ТЕХНИЧЕСКОМ ЛАНДШАФТЕ¹

INTELLECTUAL PROPERTY IN GLOBAL SCIENTIFIC AND TECHNICAL LANDSCAPE

УДК 339.9

Медведкин Т.С.
ведущий научный сотрудник
ФИЦ ЮНЦ РАН,
профессор кафедры
«Мировая экономика»,
д.э.н., доцент,
Ростовский государственный
экономический университет
Медведкина Е.А.
и.о. зав. кафедрой
«Мировая экономика»,
д.э.н., доцент
Ростовский государственный
экономический университет

В статье рассмотрены современные тенденции развития мирового рынка интеллектуальной собственности. Отмечено, что глобальный научно-технический ландшафт является динамичным, быстро меняющимся и взаимозависимым, претерпев значительные изменения с начала XXI века. Сделан вывод о взаимосвязанном характере и расширении международного сотрудничества и конкуренции в области интеллектуальной собственности.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, научно-техническое сотрудничество, инновационное развитие национальной экономики, научно-исследовательская деятельность, глобальный научно-технический ландшафт.

У статті розглянуто сучасні тенденції розвитку світового ринку інтелектуальної власності. Відзначено, що глобальний науково-технічний ландшафт є динамічним, швидко мінливим і взаємозалежним, зазнавши значних змін із початку XXI століття. Сформульовано висновок про

взаємопов'язаний характер і розширення міжнародного співробітництва та конкуренції у сфері інтелектуальної власності.
Ключові слова: інтелектуальна власність, науково-технічне співробітництво, інноваційний розвиток національної економіки, науково-дослідницька діяльність, глобальний науково-технічний ландшафт.

The modern tendencies of development of the world market of intellectual property are considered in the article. It is noted that the global scientific and technological landscape is dynamic, rapidly changing and interdependent, having undergone significant changes since the beginning of the 21st century. The conclusion is made about the interrelated nature and expansion of international cooperation and competition in the field of intellectual property.

Key words: intellectual property, scientific and technical cooperation, and innovative development of the national economy, scientific research activity, and global scientific and technical landscape.

Постановка проблемы. Возрастающая ценность информации и знаний – тенденция, наблюдаемая во всем мире, связанная с переходом от индустриальной к постиндустриальной стадии развития экономики и становлением инновационной экономики, обуславливает необходимость изучения интеллектуальной собственности как одной из основополагающих экономических категорий современной науки и анализа ее экономической природы с целью формирования научной базы для прора-

ботки практических вопросов функционирования интеллектуальной собственности и формирования инновационной направленности экономики страны.

Концентрация НИОКР и деятельность, связанная с интеллектуальной собственностью, становятся все более многополярными. Производство и торговля РИС обуславливают увеличение доли мирового производства и тесно связаны с мировыми и региональными инвестициями в научно-техническое образование и в научно-исследовательскую деятельность [1; 3].

Анализ последних исследований и публикаций. Базовые принципы теории интеллектуальной собственности были заложены в трудах французских философов эпохи просвещения:

¹ Работа выполнена в рамках Программы фундаментальных исследований Президиума РАН по теме «Научно-техническое обеспечение инновационного развития Юга России: взаимодействие образования, науки и производства» (00-18-22, No госрегистрации АААА-А18-11801990280-4, 0256-2018-0016).